

ГРАЄМОСЯ РАЗОМ – З ІГРАШКАМИ ТА БЕЗ НИХ

Що старшою стає дитина, тим більше її цікавить світ у різних його проявах та барвах. Все, що здивувало чи збентежило, занепокоїло чи спантеличило, злякало чи потішило – оформлюється у запитання до найближчої людини. Потреба малюка обговорити свої враження, наміри, способи пізнання життєвого простору – нездоланна. Він вбачає у рідних спільників для своїх інтересів і пошуків, партнерів у подоланні шляху до незвіданого, носіїв інформації про незрозумілі явища й події і розраховує на всіляку підтримку та захист. Не можна ні розчарувати дитину, ні відмовити їй у сподіваннях. Віддавайте дитині стільки часу, скільки необхідно для її розвитку. Розмовляйте з нею, аби бути разом у найбільших відкриттях та найбільших таємницях. Її інтереси – водночас і ваші.

Малюк бавиться іграшками, предметами, доступними побутовими речами не лише для забавки. Це потужне розвивальне середовище, що підіймає на все вищі й вищі сходинки зростання. Відомо, що на кінчиках пальців знаходиться багато нервових закінчень, які мають своє представництво у корі головного мозку. Перебираючи знайомі й незнайомі предмети, обмацуючи та маніпулюючи ними, дитина отримує нову й нову інформацію, що передається в мозок. А там вона зіставляється з даними зору, слуху, нюху. Тільки після такого вивчення предмету у дитини складається цілісне уявлення про нього. При цьому інтелект дитини розвивається природним, здоровим шляхом. Життєдіяльність дошкільника наповнена безмежною кількістю подій, явищ, об'єктів, предметів, речей. Вони звичні і таємничі, помітні й приховані, цікаві й не дуже. Та саме з них починаймо розширювати ореол життєдіяльності дитини. Як? Спробуймо через гру. Потреби маленької дитини пов'язані з жагою діяльності і мають вольову природу. Дитина під час гри переміщується у образний, забарвлений фантазією свій світ. Вона надає предметам право на тотожну зі своєю варіативну діяльність, її змінність. Дитина повсякчас знаходиться у стані гри.

А коли з'являється предмет чи іграшка, то вони знаходять собі місце у вже створеному ігровому просторі. Якщо ж дошкільник не грається, то в своєму дитячому світі він відчувається невпевнено, незахищено, вразливо.

Батьки до продавця магазину іграшок:

- Чи є у вас така багатофункціональна іграшка, яка б довго була цікавою, говорила, розвеселяла б нашу дитину, коли та насамоті?

Продавець: Ми батьками не торгуємо.

Можливо хтось закине: „Щоб так результативно та повсякчас – то треба мати велику кількість іграшок”. А якщо без них? Ви навіть не уявляєте собі, скільки різних скарбів є у вашій квартирі. І всі вони допомагають розвивати дрібну моторику м'язів, тактильну чутливість, пам'ять, мовлення, мислення. Немає необхідності скуповувати всі іграшки в магазині. Фантазуйте і звичні предмети стануть тренажерами для розвитку вашої донечки або синочка. Щоб безпомилково визначити інтерес дитини, її наміри та задовольни її цікавість – поспостерігаймо якийсь час за нею. Щоденні речі – на видноті. Це приваблює малюка і він час від часу намагається заглянути то у шафу, то у холодильник, то в сумку тата або мами (щоправда, у маминій сумці вміст цікавіший). На жаль, такий намір не завжди підтримується чи схвалюється дорослими. Як правило, дитина натикається на заборону. Чим вона викликана? Невтішною перспективою дорослого відійти від своїх справ і бути разом з малюком чи можливим безладом? Перше – є батьківським обов'язком, а другого – можна уникнути. Заборона чи відмова можлива у випадках, якщо бажання дитини можуть завдати комусь шкоди або спрямовані на те, аби щось зіпсувати. Варто поважати, берегти і підтримувати ініціативу дитини та якомога рідше казати „ні”. Таке заперечення набуде вагомому змісту й значення, коли дорослий використовує його зрідка. Отже, мамина сумка привернула увагу малюка. Грайтеся так, як подобається йому, приймайте гру серйозно. Пам'ятаючи, що дошкільник постійно знаходиться у стані гри, перетворімо звичайну сумку у чарівну, а

інтерес до неї – у ігрову вправу „*Що живе у маминій сумці?*”. Там не ті іграшки, що живуть весь час на полиці, це речі, що мандрують щодня з мамою, бачать багато цікавого, долають великі відстані, знайомляться з незвіданим і дивним. Хай вони послужать інтересам і розвитку вашої доньки чи синочка.

*Заперечення набуде вагомого змісту й значення,
коли дорослий використовує його зрідка*

...Почергово дитина витягає з сумки речі, розглядає їх, разом з мамою чи татом дивується і називає. Про кожний предмет доцільно сказати одну з найважливіших чи найвиразніших його характеристик або про його призначення: «...за цим проїзним я можу весь рік (багато разів) їздити на метро»; «Цей гаманець мені дорогий, бо його подарував тато». Доцільним буде й показати, як діяти з якимсь окремим предметом. Ось малюк розчаровано заглядає у спорожнілу сумку і на якийсь час інтерес знизився, та дорослий пропонує новий акцент: що кожна річ робила, бачила, чула сьогодні протягом дня. Це – створення разом з дитиною коротких чи розлогих розповідей про подорожі предметів. У поєднанні ігрового маніпулювання з предметами та розповідями є чітка й незмінна закономірність: рівень розвитку мовлення прямо залежить від сформованості моторики пальців рук. На новій хвилі інтересу дошкільника люстерко розказує, як воно, сидячи у сумці, разом з мамою їхало ескалатором метро у глибину і вгору, що там бачило, чому дивувалося і чого налякалося, чого сміялося і коли сумувало. А гребінець – як помітив, що пасмо волосся вибилося з зачіски і негарно закриває собою мамині очі. То він вправно і швидко поправив його і мама знову стала найгарнішою. Кожен предмет має що пригадати і розказати. Так всі вони, переповідаючи, де була мама, що робила, які вирішувала справи, знову лягають (розміщуються) на свої постійні місця у сумці. Випадкових місць не буває, кожен знає своє, бо мамі так зручно. Це ще одна ігрова тема, що варта уваги: де що лежить. Дорослий вважає: якщо речі повернулися до сумки, то й гра завершена. Зась! Малюк

знову й знову береться до сумки та викладає і складає її уміст. Отож, граймося з ним так, як йому подобається, приймаймо гру серйозно і невідворотно. Аби утворилася цілісна картина світосприймання, вагомою є попередня робота батьків, що полягає у акцентах на узагальнених висновках процесу або результату: все, що може мені знадобитися, я поклала у сумку, нічого не забула; так зручно, коли всі речі лежать разом у сумці; мамина сумка гарна, приваблива, зручна, містка, пасує до одягу чи взуття.

Уникайте порівняння своєї дитини з іншою. Це гальмує її розвиток

Якщо інтерес до сумки виникає знову, то дорослому варто запропонувати новий варіативний ігровий зміст. Дитина має право як на відмову від пропозиції, так і на погодження з нею. Орієнтовні варіанти:

- Де що живе (розміщення предметів у сумці);
- Що з чого зроблено;
- Якого кольору...;
- Що, коли і як допомагає мамі;
- Що з чим дружить (мобільний телефон + футляр для нього, окуляри + футляр для них + серветка для окулярів, ключі + футляр для ключів, олівець + блокнот, окуляри + мобільний телефон, гаманець + гроші, носова хусточка + серветка, люстерко + деяка косметика, парфуми (тверді), флешка + нетбук тощо);
- Відгадай, хто я (вправляння у створенні загадок).

Дитина дошкільного віку живе у світі звуків, кольорів, образів. За подобою реального образу вона створює свій, наділяючи й прикрашаючи його по-своєму. Чи можна запропонувати дитині щось і корисне для її розвитку, і без спеціальних іграшок та часових затрат? Можна. Найкращий помічник дорослих для безпомилкової пропозиції – спостереження за дитиною. Ось малюк підійшов до вас і притулився голівкою до руки. Як це схоже на кошения, яке просить спілкування, ласки. Цей образ легко перетворимо на гру. Порівняйте дитину з кошеним. Виокремлюючи суттєву

подібність, зіставте мимоволі створений нею образ з реальними, що є у її досвіді. Варіативність ігрової вправи може бути такою: запропонувати дитині спільне виконання ігрових вправ «Що робить кішка Мурка». Дорослий словесно означає дію тварини, а потім показує дитині, як це робить кішка. Повторюється рух кілька разів зі звуконаслідуванням або словами-назвами дій. Якщо малюк утруднюється сам виконати рух чи відтворити звук, варто запропонувати йому спільне виконання: «Я буду велика кішка Мурка, а ти маленький Мурчик». Ось окремі рухи, пози кішки, що їх легко може відтворити дитина:

- сидить на задніх лапах, хвостиком прикриває пальці;
- спить (лежить на бочку, передньою лапкою прикрила мордочку, хвостиком – задні лапки, тихо сопе);
- прокинулася від сну, потягається, стоячи на колінах, прогинає спину і витягує голову вперед; напружено почергово простягає задні лапки назад, задоволено протяжно мурчить;
- просить спілкування, ласки (треться головою, боком біля людини, ритмічно рухаючи головою вперед-назад, голосно муркоче);
- просить їсти (стає на задні лапи, чіпляється кігтями (пазурами) за будь-яку опору, витягає вперед голову, нюхає, лапою дістає їжу, голосно нявчить);
- їсть (лапою притримує тверду їжу, під час кусання повертає голову з боку на бік – гризе; муркоче задоволено або загрозово, коли хтось наближається);
- п'є (згинає лапи, схиляючись над блюдцем чи калюжею; ритмічно хлебче, лизькає, висуваючи та ховаючи язик);
- умивається (лапкою робить колові рухи від вуха і до носа, облизує внутрішню сторону лапки);
- грається (лапами обхоплює предмет, що рухається; падає на спину і тримає його);

- сердиться (вишкіряє зуби, випускає пазурі, загрозово махає передньою лапою, шипить);
- крадеться (пригинається до підлоги, шулиться, повзе або повільно та обережно іде).

Чи варто доводити й переконувати читача, яку велику розвивально-зміцнюючу силу мають ці ігрові вправи. А ваш малюк навіть не здогадувався про запланований чи ситуативний фізичний і мовленнєвий розвиток. Для нього – то цікава гра з татом чи мамою. Щоб не зник безслідно такий живий образ, разом намалюйте його у тій позі чи дії, яку дитина з найбільшим задоволенням виконувала у грі. Чіткіших обрисів він набуде, якщо конкретизується ім'я, колір шерсті та інші деталі. Мине якийсь час і дитина знову запросить вас до цієї гри, а ви будьте готові не лише повторити її, а й готуйте інші образи, не менш цікаві та динамічні.

Згадані та подібні їм ігрові вправи, завдання зосереджують увагу дитини, концентрують погляд і дію, дають потужний імпульс м'язовій системі, розвивають мовлення, уяву, знижують емоційне напруження та навіть покращують діяльність серцево-судинної і травної систем, розвивають координацію рухів, силу, вправність і спритність рук, підтримують життєвий тонус. Якщо ви надасте свободу почуттям і прагненням дитини, то станете незамінними помічниками й посередниками у встановленні контактів з довкіллям. Це допоможе їй на основі наслідування природно і успішно вростати у життя.

Пам'ятаймо про застереження, аби не затьмарити радість спільної гри:

- тривалість ігрової вправи, її повторюваність регулює дитини;
- за наявності найменших ознак втомлюваності малюка, байдужості відразу припиніть гру, навіть якщо вона незавершена;
- попередньо вилучайте з простору гри ті предмети, що становлять небезпеку для дитини або не піддаються її розумінню;

- уникайте коментарів, що мають негативне забарвлення: розпорядження, заборона, зауваження, повчання, незадоволення, засудження, докір, залякування тощо;
- не порівнюйте дитину з кимось іншим, це гальмує її розвиток.